

"Nesretna žena": Analiza medijskih članaka o femicidima

Milković, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:367056>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-28**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Ana Milković

**„NESRETNA ŽENA“ : ANALIZA MEDIJSKIH
ČLANAKA O FEMICIDIMA**
DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA
Diplomski sveučilišni studij socijalnog rada

Ana Milković

**„NESRETNNA ŽENA“ : ANALIZA MEDIJSKIH
ČLANAKA O FEMICIDIMA**
DIPLOMSKI RAD

prof. dr. sc. Marina Ajduković

Zagreb, 2022.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Femicid i izvještavanje o femicidu u Hrvatskoj	5
3. Cilj istraživanja	8
4. Prikupljanje i analiza podataka	9
5. Etička načela	11
6. Refleksivnost istraživača	12
7. Rezultati istraživanja	13
8. Rasprava	18
9. Ograničenja istraživanja	25
10. Praktične implikacije	27
11. Zaključak	28
12. Literatura:	29

„Nesretna žena“: Analiza medijskih članaka o femicidima

U posljednje vrijeme u Hrvatskoj dolazi do porasta broja femicida. Najveću lavinu reakcija izazvao je slučaj javnog femicida u Splitu koji je potaknulo javni diskurs o etičnosti izvještavanja novinara nakon što je snimka žene koja se bori za život prikazana u dnevniku. Nakon femicida u Splitu, mediji su nas gotovo stalno izvještavali o različitim femicidima diljem Hrvatske. Posljednji u nizu bio je femicid mlade djevojke u Našicama tek nekoliko metara od njene kuće. Kako mediji izvještavaju o ovoj društvenoj pojavi vrlo važno je društveno i političko pitanje, budući da mediji oblikuju stavove društva. Također, način na koji mediji prikazuju žene ima utjecaj na položaj žena u društvu. Cilj analize sadržaja 111 medijskih članaka o slučaju femicida u Splitu i u Našicama objavljenih na najčitanijim medijskim portalima bio je saznati kako mediji izvještavaju o femicidima. Rezultati analize pokazuju nešto bolju medijsku praksu, u odnosu na prethodna istraživanja, međutim, ne dovoljno dobru praksu. Privatnost i dostojanstvo žrtve još uvijek se grubo krši, žene žrtve se nazivaju „nesretnima“, čin nasilja „krvoprolićem“. Rijetko se pišu analitički članci kojima su izvor stručnjaci s područja rodno uvjetovanog nasilja. Senzacionalizam se zadržao i u naslovima, te se ogleda u tekstu kroz detaljiziranje i dramatičnost prilikom opisa čina ubojstva. Femicid se najčešće promatra kao izolirani slučaj, a termin „femicida“ se vrlo rijetko upotrebljava. Počinitelj se karakterizira u okviru detalja iz njegove prošlosti koji nisu relevantni, ali ga se ne opravdava. Sustav socijalne skrbi vrlo je rijetko spominjan u člancima.

Ključne riječi: femicid, mediji, medijski članci, žrtva, počinitelj

„Unfortunate woman ”: An analysis of media reports on femicides

Recently, there has been an increase in the number of femicides in Croatia. The abundance of reactions was caused by the case of a public femicide in Split, which started a public discussion on the ethics of reporting after a video of a woman fighting for her life was shown in the evening news. After the femicide in Split, the media had almost constantly been reporting on various femicides throughout Croatia. The last in a row was the femicide of a young girl in Našice just a few meters from her house. How the media reports on this social phenomenon is a very important social and political issue, as the media has a role in shaping the attitudes of society. Also, the way the media portrays women has an impact on the position of women in society. The aim of the content analysis of 111 media reports on the case of femicide in Split and Našice published on the most read media portals was to study how the media reports on femicide. The results of the analysis show better media practice, compared to previous researches, however, not good enough. The privacy and dignity of the victim is still grossly violated, women victims are called "unfortunate", the act of violence is "bloodshed". Analytical articles written by experts in the field of gender-based violence are rarely written. Sensationalism was also retained in the headlines and is reflected in the text through detailing and drama in describing the act of murder. Femicide is most often seen as an isolated case, and the term "femicide" is very rarely used. The perpetrator is characterized within the framework of details from his past that are not relevant, but he is not justified. The social welfare system is very rarely mentioned in articles.

Ključne riječi: femicide, media, media reports, victim, perpetrator

Izjava o izvornosti

Ja, Ana Milković pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime: Ana Milković

Datum: 27.6.2022.

1. Uvod

Termin „femicid“ pojavljuje se 1976. u izlaganju Diane Russell o ubojstvima žena na Međunarodnom tribunalu za zločine nad ženama u Bruxellesu, ali nije specifično definiran tada. Russell i Ratford su 1992. definirale su femicid kao mizogino ubijanje žena od strane muškaraca, a Ratford ga je identificirala kao oblik seksualnog nasilja. Godine 1998. Jacquelyn Campbell i Carol Runyan redefinirale su femicid i navele kako taj pojam predstavlja: „sva ubojstva žena bez obzira na motiv ili status počinitelja“. Godine 2001. Russell je prilagodila svoju definiciju femicida u: “ubijanje žena od strane muškaraca jer su žene.” Kroz ovu definiciju femicida želi naglasiti kontekst neravnopravnih odnosa spolova, pojam muške moći i dominacija nad ženama (Widyono, 2008.). Grana (2001.) označava femicid kao „konačno djelo nasilja nad ženom“ jer je to krajnja povreda i prikaz nadmoćnosti nad ženom. Laurent (2013.) navodi kako je femicid ekstremna manifestacija postojećeg oblika nasilja na štetu žena, a da podrazumijeva implicitnu namjeru izvršavanja kaznenog djela kao i očitu vezu između zločina te roda i spola same žrtve. Također, autor naglašava kako femicid nije izolirani događaj do kojega dolazi iznenada ili neočekivano jer on može predstavljati ideju konačnog čina nasilja, koji se odvija na kontinuumu zlostavljanja i diskriminacije. Roberta Harmes došla je do nalaza da se termin „femicida“ kako bi se označilo ubijanje žena prvi put koristio još 1801. godine u britanskoj publikaciji *The Satirical Review of London at the Commencement of the Nineteenth Century*. Također, prema izdanju *The OxfordEnglish Dictionary* iz 1989. godine termin femicida kao ubijanja žena se pojavljuje 1848. i u *Law Lexiconu* sugerirajući kako je riječ o kaznenom djelu koje se može progoniti (Russell, 2008.). Russell (2008.) napominje da iako se njena definicija femicida odnosi na ubijanje žena od strane muškaraca zato što su žene, postoje situacije u kojima su žene počiniteljice femicida te navodi primjer indijskih svekrvi koje sudjeluju u ubojstvima njihovih snaha paleći njihove sarije zato što doneseni miraz smatraju nedovoljnim. S obzirom na odnos žrtve i ubojice Russell (2008.) razlikuje četiri vrste femicida; femicid u odnosu intimnih partnera (muž/ bivši muž, dečko/ bivši dečko, bivši i trenutni ljubavnici ili seksualni partneri), femicid u obitelji (očuh, otac, brat, ujak, djed) , femicid od strane drugih poznatih osoba (prijatelj, učitelj, svećenik, kolega) te femicid od strane nepoznatih

počinitelja. Laurent (2013.) navodi kako se femicid očituje u različitim oblicima koji mogu biti; kao ishod intimnog partnerskog nasilja, miziginijsko ubojstvo žena, ubojstvo „u ime časti“, ciljano ubojstvo ženskog spola u kontekstu oružanog sukoba, uz miraz vezano ubojstvo žena, žensko čedomorstvo i rodno uvjetovani pobačaj, sakaćenje ženskih genitalija, ubojstva žena optuženih zbog čarobnjaštva i magije, nasilje nad ženama povezano s bandama i trgovinom ljudima, ubijanje domorodačkih žena zbog njihova roda i ubijanje žena zbog njihove seksualne orijentacije i rodnog identiteta.

Asančić i sur. (2015.) navode kako postoje određeni čimbenici rizika za počinitelja, ali i za žrtvu. Čimbenici rizika na strani počinitelja su nezaposlenost, posjedovanje oružja, prisiljavanje partnera na spolni odnos, problematična konzumacija alkohola i droga i problemi s mentalnim zdravljem. Čimbenici rizika za žrtvu su prethodno zlostavljanje od strane počinitelja, prisutnost djeteta iz prethodne veze, otuđenje od partnera i izlazak iz nasilne veze. Prema ekološkom modelu, zaštitni faktor na individualnoj razini za žrtvu je da nema prebivalište na istoj adresi kao i počinitelj, dok je za počinitelja faktor obrazovanje. Na društvenoj razini zaštitni faktori za žrtvu i počinitelja su povećane mjere društvene kontrole, ograničavanje pristupa vatrenom oružju te poštivanje mjera zabrane prilaska partneru.

Medijsko izvještavanje o femicidima važno je društveno i političko pitanje jer mediji utječu na naše razumijevanje stvarnosti. Način na koji mediji izvještavaju bitno utječe na obitelj žrtve, njenu okolinu, počinitelja i institucije (Sarnavka, 2018.). Mediji imaju veliku ulogu kada je riječ o osvještavanju u vezi socijalnih tema poput femicida. Trenutno se femicid smatra manjim problemom koji se ne događa često te ne predstavlja prijetnju društvu. Takav stav dovodi do nedovoljnog izvještavanja ili korištenja senzacionalizma u izvještavanju o femicidu što doprinosi jačanju postojećih rodnih stereotipa u društvu (Kouta i sur., 2018.). Mediji, imaju veliku ulogu u oblikovanju percepcije kriminala u društvu kao i javnog mišljenja o počiniteljima i žrtvama (Richards, Kirkland Gillespie i Dwayne Smith, 2011.). Kellner (1995., prema Richards, Kirkland Gillespie i Dwayne Smith, 2011.) navodi kako mediji u velikoj mjeri utječu na oblikovanje ljudi i oblikovanje njihovih stavova o tome što je dobro, a što loše, što je pozitivno, a što nije te što je moralno, a što je zlo. Taylor (2009.) navodi da se prikaz žena u

masovnim medijima odražava na cjelokupni tretman žena u društvu. Croteau and Hoynes (1997. prema Taylor, 2009.) tvrde da nejednakost s kojom se žene još uvijek suočavaju u društvu se preslikava na nejednak tretman koji dobivaju u medijima. Meyers (1997.) oštro kritizira medije i navodi kako je nasilje nad ženama uokvireno u medijima tako da se održi i podrži muška dominacija nad ženom.

Iz svega navedenog vidljivo je kako mediji imaju veliku ulogu u društvu, ali i veliku odgovornost prema etičnom, senzibiliziranom i nepristranom izvještavanju, međutim pregledom literature jasno je kako mediji diljem svijeta još uvijek pokazuju nedovoljno dobru praksu kada je riječ o izvještavanju o femicidu. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova Republike Hrvatske u svom Izvješću za 2020. godinu (2021.) naglašava važnost senzibiliziranog izvještavanja javnosti o nasilju prema ženama i femicidu u skladu s Medijskim kodeksom kojeg je objavila 2019. godine. Međutim, naglašava i kako je negativna medijska praksa i dalje prisutna čak i kod onih medija koji su potpisali Sporazum o prihvaćanju smjernica. Pravobraniteljica navodi kako se vrlo često u naslovima koriste senzacionalistički nazivi za počinitelja (npr. monstrum), te za sam čin nasilja (monstruozan, horor, čudovište). Također, navodi kako mediji nerijetko indirektno opravdavaju počinitelje femicida navodeći kako je ponašanje žrtve moguće dovelo do toga da počinitelj počini femicid. Feirouz Al Agkmpari (2020.) također navodi kako se u većini zemalja o femicidima izvještava kao o izoliranim događajima, a žrtve femicida se vrlo često okrivljavaju te se normalizira počinjenje femicid u skladu s kulturalnim kontekstom. Richards (2013., prema Al Agkmpari, 2020.) navodi kako je femicid vrlo često u medijima uokviren na neosjetljiv način i popraćen senzacionalističkim naslovom koji se temelji uglavnom na rodnim stereotipima koja pojačavaju okrivljavanje žrtava. Mršević (2017.) navodi kako je medijsko izvještavanje u slučajevima femicida u Srbiji nerijetko manjkavo, rijetko se koristi termin femicida, a uzroci se vrlo često traže u alkoholizmu, ljubomori, neposrednoj svađi partnera i slično. Autorica također navodi kako srpski mediji često krše odredbe profesionalne novinarske etike u pogledu zaštite dostojanstva, integriteta žrtve i identiteta članova njene obitelji. U ranijem radu Mršević (2014.) tvrdi kako se femicidi u medijima u Srbiji prikazuju kao izolirani i individualni incidenti, da se banaliziraju i objašnjavaju na stereotipni način npr. neposlušnošću žene ili njenom nevjerom te ljubomorom muškarca. Istraživanje na Floridi (Taylor, 2009.) pokazalo je kako mediji

vrlo često krive žrtve posebno za neprijavljivanje prijašnjeg nasilja ako je postojalo, negativno opisuju žrtvu i njena ponašanja te navode njene osobne probleme. Također, vrlo često navode postojanje drugih muškaraca u životu žrtve. Mediji počinitelje prikazuju kao žrtve vlastitih poteškoća što izaziva sažaljenje kod čitatelja. Istraživanje provedeno u Meksiku (Tiscareño- García i Miranda- Villanueva, 2020.) donijelo je slične rezultate kao prethodno navedena istraživanja; počinitelja se vrlo često opravdava na razne načine, krive se okolnosti, razne situacije i konzumacija sredstava ovisnosti, a u nekim slučajevima i žrtva. S druge strane istraživanje provedeno u Sjevernoj Karolini pokazuje kako je manje često direktno i indirektno okrivljavanje žrtve u odnosu na druga istraživanja, osim u slučaju ako je propustila prijaviti prethodno nasilje (Richards, Kirkland Gillespie i Dwayne Smith, 2011.).

Za potpunije razumijevanje istraživanog fenomena korisno je navesti feministički pristup čija je osnovna podloga pojam patrijarhata, odnosno, smatra se da je društvo u kojem dominiraju muškarci smrtonosno za žene. Temeljno načelo patrijarhata je moć, odnosno nejednaka raspodijele moći, stoga nasilje nad ženama je izraz muškarčeve potrebe za iskazivanjem te nadmoći nad ženom (Corradi, Marcuello- Servós, Boira i Weil, 2016.). Hester i sur. (1995. prema Corradi, Marcuello-Servós, Boira i Weil, 2016.) navode kako se nejednakom raspodjelom moći može objasniti i femicid. Kritike koje se pripisuju ovom pristupu odnose se na pitanja kako strogo mjeriti femicid odnosno kako sa sigurnošću utvrditi da je jedini motiv ubojstva činjenica da je žrtva žena ženom (Corradi, Marcuello-Servós, Boira i Weil, 2016.). Feministički pristup bitan je za dublje razumijevanje ove teme jer pretpostavlja da žene imaju inferioran položaj u društvu u odnosu na muškarce i da sukladno tome i mediji izvještavaju o ženama žrtvama femicida na nesenzibiliziran način, okrivljavajući ih te opravdavajući muškarce počinitelje (Meyers, 1994.). Nejednakost muškarca i žene je prema literaturi duboko ukorijenjena u društvene strukture, a izvještavanje medija o femicidu doprinosi održavanju hijerarhije u kojoj je muškarac iznad žene stoga smatram da je vrlo važno spomenuti feministički pristup u svom istraživanju kako bi čitatelju pružila bolje razumijevanje ovog fenomena, ali i načina na koji se o njemu izvještava.

Relevantna teorija kada je riječ o proučavanju medijskih članaka je svakako teorija uokvirivanja (eng. *framing*). Teorija se temelji na ideji da

način prezentiranja neke teme u medijima utječe na način na koji će javnost shvatiti temu, odnosno kako će o njoj razmišljati (Scheufele i Tewksbury, 2007.). Entman (1993.) ističe dva osnovna elementa teorije uokvirivanja; izbor i istaknutost, te navodi kako uokviriti nešto znači odabrati neke aspekte percipirane stvarnosti i učiniti ih istaknutijima u komunikacijskom tekstu tako da se promovira definiranje određenog problema, uzročna interpretacija, moralna evaluacija ili preporuka za rješavanje problema. Definicija problema odnosi se na središnji problem i na najvažnije aktere teme. Uzročna interpretacija odnosi se na atribuiranje uzroka i krivnje, odnosno na to čemu ili kome se može pripisati odgovornost ili krivnja za ishod. Moralna evaluacija obuhvaća pozitivne i negativne ocjene ishoda, a preporuke za rješavanje problema kako riješiti postojeći problem. Prema Kunczik i Zipfel (2006.) uokvirivanje ističe određene dijelove stvarnosti, dok drugima umanjuje važnost ili ih u potpunosti ignorira. Entman (1993.) navodi kako se pojedine informacije ističu tako da se smjeste tako da se bolje primijete te da se ponavljaju. Meyers (1997.) ističe kako je nasilje protiv žena uokvireno u medijima tako da podržava i doprinosi održavanju muške nadmoći. Pregledom literature jasno je kako u provedenim istraživanjima diljem svijeta postoji dominantan okvir izvještavanja o femicidu stoga je vrlo korisno koristiti ovu teoriju kao pomoćno sredstvo u razumijevanju načina na koji su medijski članci konstruirani.

2. Femicid i izvještavanje o femicidu u Hrvatskoj

Prema Izvješću Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2021. godinu (2022.) evidentirano je ukupno 30 ubojstava, od čega je 14 ubijenih žena, od kojih je 11 žena je ubijeno od strane bliskih osoba, a od toga su 4 žene ubijene od strane sadašnjih ili bivših intimnih partnera (2 žene od strane supruga, 1 žena od strane izvanbračnog partnera, te 1 žena od strane bivšeg izvanbračnog partnera). Pravobraniteljica navodi kako je 2021. došlo do pada ukupnog pada broja ubojstava žena za 26,3% i odnosu na 2020. godinu (u 2020. godini evidentirano 19 ubojstava žena). Također, bilježimo i pad od 55% u brojkama ubijenih žena od strane njihovih sadašnjih ili bivših partnera u komparaciji s 2020., međutim i dalje bilježimo negativni trend porasta broja femicida od strane bliskih osoba. Međutim, prema „Javom priopćenju o slučajevima femicida u 2022. godini“ Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova (2022.) do 23.

svibnja 2022. godine počinjeno je 9 femicida. Pravobraniteljica izražava duboku zabrinutost eskalacijom femicida u 2022. godini i ističe da pad broja ubijenih žena u 2021. godini nije dio nekog dugoročnog trenda i učinkovite borbe protiv ove vrste rodno utemeljenog nasilja, već da je ubijanje žena i dalje učestala pojava. Navodi zabrinutost mogućnošću da u 2022. godini imamo najveći broj ubijenih žena u posljednjih 7 godina, ako se ovakva dinamika femicida ne zaustavi.

Pravobraniteljica je 2017. godine osnovala Promatračko tijelo za sveobuhvatno nadgledanje, prikupljanje podataka, analizu slučajeva ubojstva žena i izvještavanje pod imenom „Femicide Watch“. Radnu skupinu ovog tijela uz Pravobraniteljicu, čine predstavnici i predstavnice Ravnateljstva policije, Visokog prekršajnog suda, Pravnog fakulteta u Zagrebu, Ministarstva pravosuđa i uprave i ministarstva nadležnog za obitelj. Zadaća ovog tijela je da detaljno prati pojavnost ubojstva žena iz rodnog aspekta te analizira podatke s ciljem uočavanja propusta koji dovode do ubojstva žena od strane njihovih partnera, bivših ili sadašnjih, odnosno bliskih osoba (Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, 2017.).

Hrvatski Kazneni zakon (NN 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 101/17., 118/18., 126/19., 84/21.) ne poznaje pojam femicida, ubojstva žene od strane muškarca, kao rodno uvjetovanog zločina iz mržnje. Vlada RH je odbila prijedlog 2021. godine da se femicid uvrsti u članak 87. stavak 21. kaznenog zakona koji definira zločin iz mržnje kao kazneno djelo koje je počinjeno zbog rasne pripadnosti, boje kože, vjeroispovijesti, nacionalnog ili etničkog podrijetla, jezika, invaliditeta, spola, spolnog opredjeljenja ili rodnog identiteta druge osobe. Vlada smatra da je postojeća definicija zločina iz mržnje dovoljna budući da sadržava i kaznena djela počinjena zbog spola druge osobe (Blažinović Grgić, 2022.).

Vrlo je važno za spomenuti postojeće zakone Republike Hrvatske i Kodeks časti hrvatskih novinara kojima se reguliraju obveze medija koje se odnose na izvještavanje o rodno utemeljenom nasilju i načelima ravnopravnosti spolova. Zakon o ravnopravnosti spolova (NN 82/08., 69/17.) člankom 16. naglašava obvezu medija da kroz programske sadržaje, programske osnove, programska usmjerenja i samoregulacijske akte promiču razvoj svijesti o ravnopravnosti žena i muškaraca te zabranjuje prikazivanje oba spola na uvredljiv, omalovažavajući ili

ponižavajući način, s obzirom na spol i spolnu orijentaciju. Zakon o medijima (NN 59/04., 84/11., 81/13.) navodi kako svaka osoba ima pravo na zaštitu privatnosti, dostojanstva, ugleda i časti (čl. 7.), ali i kako nema povrede prava na zaštitu privatnosti ako u pogledu neke informacije prevladava opravdani javni interes nad zaštitom privatnosti u odnosu na informaciju ili djelatnost novinara (čl. 8.). Isti zakon naglašava obavezu medija da poštuju privatnost, dostojanstvo, ugled i čast građana, a posebno djece, mladeži i obitelji bez obzira na spol i spolno opredjeljenje te da poštuju pravo na zaštitu identiteta svjedoka i oštećenika kaznenih djela (čl. 16.). Članak 20. navedenog zakona zabranjuje oglašavanje u kojem se žene i muškarci prikazuju na uvredljiv ili ponižavajući način, s obzirom na spol ili spolno opredjeljenje. Također, vrlo važno je spomenuti i Zakon o elektroničkim medijima (NN 111/21.) koji regulira prava, obveze i odgovornosti pravnih i fizičkih osoba koje obavljaju djelatnosti u području elektroničkih medija. Članak 14. zabranjuje diskriminaciju i širenje mržnje na osnovi različitih obilježja među kojima je i spol. Članak 15. istog zakona među ostalim navodi da audiovizualni ili radijski programi trebaju objavljivati istinite informacije, poštovati ljudsko dostojanstvo i ljudska prava i temeljne slobode te poticati ravnopravnost muškaraca i žena. Vrlo važan za spomenuti je i Kodeks časti Hrvatskih novinara kao samoregulacijski akt kojim se uređuju pravila struke. Kodeks jasno propisuje kako novinar u svom djelovanju poštuje i promiče temeljna ljudska prava, a osobito načelo jednakosti. Također, propisuje kako će novinar štiti čovjekovu intimu od senzacionalističkog i svakog drugog neopravdanog otkrivanja u javnosti kao i poštovati pravo na privatnost. Pri izvještavanju o smrtnim slučajevima, ubojstvima i nasilnim djelima novinar treba izbjegavati intervjuiranje i prikazivanje osoba koje su pogođene izravno ili neizravno tim događajima, osim kada je riječ o iznimnom javnom interesu (HND, 2009.).

Godine 2019. izrađen je Medijski kodeks- smjernice za senzibilizirano izvještavanje o nasilju prema ženama i femicidu (dalje u tekstu: Medijski kodeks) u okviru EU projekta „Izgradnja učinkovitije zaštite: promjena sustava za borbu protiv nasilja nad ženama“ čija je nositeljica pravobraniteljica za ravnopravnost spolova Višnja Ljubičić. Kodeks je izrađen na temelju analize medijskog izvještavanja o slučajevima nasilja prema ženama i femicida koja je obuhvatila internet portale i dnevne novine. Kodeks daje smjernice za senzibilizirano, informativno i

društveno odgovorno izvještavanje o rodno utemeljenom nasilju prema ženama i femicidu: (1) promatrati nasilje prema ženama u kontekstu rodne utemeljenosti, (2) istaknuti da je za nasilje prema ženi uvijek odgovoran nasilnik i ne sugerirati krivnju žrtve, (3) referirati se na zakonske odredbe, rezultate istraživanja, statistiku nasilja prema ženama, (4) za komentar kontaktirati kompetentne sugovornike/ce koji/e imaju iskustva rada sa žrtvama ili se bave problematikom nasilja prema ženama, (5) ne služiti se pojmovima koji iskrivljuju značenje nasilja, (6) zaštititi identitet žrtve, (7) ne fokusirati se na izgled i ponašanje žrtve, (8) poštivati dostojanstvo žrtve, ne iznositi intimne detalje iz njezine prošlosti, ne opisivati krvave detalje femicida, (9) ne iznositi detalje iz prošlosti počinitelja te svjedočanstva osoba koja nisu relevantna za počinjeno nasilje, (10) ne koristiti senzacionalističke izraze za počinitelja i nasilje, (11) ne prikazivati nasilje na humorističan način i ne koristiti izraze simpatije prema počinitelju, (12) ne dovoditi nasilje prema ženama u kontekst ljubavi, (13) ne uključivati nepotvrđene pretpostavke i nagađati o motivima kaznenog djela tijekom istrage, te ne pronalaziti opravdanja za počinjeno nasilje ili femicid, (14) ne objavljevati spekulacije susjeda, poznanika ili članova obitelji koje ne pridonose rasvjetljavanju slučaja, (15) informirati o institucijama i organizacijama civilnog društva koje pružaju zaštitu i savjetovanje žrtvama te o mehanizmima zaštite od nasilja, (16) voditi računa o tome da su tekstovi i oprema teksta u skladu s normama koje se primjenjuju u zaštiti privatnosti i dostojanstva žrtve, kao i najboljeg interesa djeteta, (17) istražiti i objektivno prezentirati provjerene činjenice, (18) objavljevati analitičke tekstove o rodno utemeljenom nasilju te načinima prevencije i suzbijanja nasilja, (19) osvješćivati o stereotipima i seksizmu, (20) informirati o svim zakonodavnim izmjenama i rezultatima istraživanja vezanim za rodno utemeljeno nasilje prema ženama (Ljubičić, 2019.).

3. Cilj istraživanja

Mediji u velikoj mjeri utječu na razvoj društvenih vrijednosti i oblikovanje stavova građana stoga je vrlo važno obratiti pozornost na koji način mediji izvještavaju o femicidima. Prilikom izvještavanja o femicidu, nužno je poštivati pravila novinarske struke, zakonodavne odredbe i smjernice za senzibilizirano izvještavanje o femicidu kako bi se zaštitilo dostojanstvo žrtve i njene obitelji. Pravobraniteljica za

ravnopravnost spolova nas obavještava o medijskom izvještavanju za svaki slučaj i o vrlo čestom kršenju Medijskog kodeksa - vodiča za profesionalno i senzibilizirano izvještavanje o nasilju prema ženama i femicidu.

Stoga, **cilj** ovoga istraživanja je analizirati kako mediji u medijskim člancima izvještavaju o slučajevima femicida.

Istraživačka pitanja:

1. Kako su oblikovani medijski članci koji izvještavaju o femicidima?
2. Kakva je etika izvještavanja o slučajevima femicida?
3. Koliko medijski članci prepoznaju femicid u kontekstu njegove rodne utemeljenosti?
4. Na koji način i koliko se u medijskim člancima spominje sustav socijalne skrbi?

4. Prikupljanje i analiza podataka

U ovom istraživanju kao odabrana metoda prikupljanja podataka korištena je analiza sadržaja. Analiza sadržaja je istraživačka metoda koja koristi skup postupaka radi izvođenja valjanih zaključaka iz teksta (Weber, 1990. prema Manić, 2014.). Prasad (2008.) navodi kako postoji široka mogućnost uporabe analize sadržaja, međutim, jedna od najvažnijih uporaba je proučavanje društvenih fenomena poput diskriminacije i predrasuda, stoga analiza sadržaja je primjerena za korištenje u ovom istraživanju koje teži proučavanju femicida kao rodno utemeljenog nasilja. Autor također navodi kako je analiza sadržaja posebno vrijedna istraživačka metoda kada je riječ o osjetljivim temama poput femicida.

Jedinice analize su medijski članci o počinjenim femicidima u studenom 2021. i svibnju 2022. na prostoru Hrvatske. Femicid počinjen u studenom 2021. u Splitskom trgovačkom lancu dok je žrtva, bivša partnerica počinitelja, bila na svom radnom mjestu šokirao je javnost i pokrenuo diskurs o važnosti uvrštavanja femicida u Kazneni zakon budući da Hrvatska bilježi porast broja femicida. Također, u javnost su puštene snimke koje prikazuju tijelo mrtve žene što je dovelo do naglašavanja

važnosti etičnog izvještavanja medija o femicidima. Drugi femicid počinjen je u svibnju u Našicama. Riječ je, također, o bivšem partneru koji je djevojku usmrtio pri povratku kući, stotinjak metara od njenoga doma.

Za metodu uzorkovanja korišten je kriterijski uzorak koji teži odabiru članaka koji će pružiti bogate informacije u odnosu na istraživačko pitanje. Ovakav tip uzorka podrazumijeva pregled i proučavanje svih slučajeva koji ispunjavaju neke od unaprijed postavljenih kriterija (Patton, 2002.). Kako bi se došlo do članaka koji su informativni i pogodni za cilj istraživanja odabiralo ih se po tim važnim kriterijima. Prvi kriterij za uzorkovanje članaka bio je da članci moraju biti objavljeni na jednom od news portala koji imaju najveći broj stvarnih korisnika prema podacima Gemius Ratinga (<https://rating.gemius.com/hr/tree/8>), te prema podacima Reuters istraživanja o samoiskazu sudionika o posjećivanju web stranica. 2021. najposjećeniji portali bili su index.hr, 24sata.hr, jutarnji.hr, net.hr, dnevnik.hr, tportal.hr i vecernji.hr (Vozab i Peruško, 2021.). Za slučaj iz 2022. godine vodilo se informacijom o najposjećenijim portalima iz 2021. godine te dosadašnjim podacima Gemius Ratinga za prvih 6 mjeseci 2022. godine. Svi portali imaju mogućnost pretraživanja po ključnim riječima. Na temelju nekoliko pročitanih članaka o ova dva femicida izabrane su ključne riječi prema kojima se dalje pretraživalo. Za slučaj iz 2021. godine to su riječi: ubojstvo žene, ubojstvo bivše, bivši partner, ubojstvo žene u Splitu, ubojstvo prodavačice iz Splita, ubojstvo žene u Lidlu i ubojstvo u trgovini. Za slučaj iz 2022. ključne riječi su: ubojstvo djevojke u Našicama, Našice, bivši dečko, pokušaj samoubojstva, strašno ubojstvo. U obzir su uzeti svi članci koji su objavljeni u razdoblju od trenutka počinjenja femicida u Splitu (30.11.2021.), odnosno Našicama (21.5.2022.) do trenutka početka istraživanja odnosno 1.6.2022. Ovakvim načinom pretraživanja došlo je do velikog broja podataka koji nisu povezani s ciljem istraživanja, odnosno istraživačkim pitanjima, stoga članci kako bi bili analizirani su morali ispunjavati i kriterij da izvještavaju o slučaju femicida iz 2021. u Splitu ili 2022. u Našicama ili da su s njima povezani. Zatim su svi pronađeni članci pročitani te su odabrani oni koji odgovaraju unaprijed postavljenim kriterijima. Broj pronađenih članaka je 117, odnosno 80 članaka o slučaju femicida u Splitu i 37 članaka o slučaju femicida u Našicama. Međutim, 5 pronađenih članaka je dostupno samo Premium korisnicima portala

24sata.hr, a 1 samo Premium korisnicima portala jutarnji.hr. Stoga je analizom obrađeno 111 članaka, odnosno 77 članaka o slučaju femicida u Splitu i 34 o slučaju femicida u Našicama.

Provedena je kvalitativna i kvantitativna analiza podataka. Kvalitativnom analizom nastojali smo dobiti odgovore na prva dva istraživačka pitanja. Za analizu kvalitativnih podataka korištena je analiza okvira. Proces analize okvira sastoji se od pet međusobno povezanih faza: upoznavanje građe, postavljanje tematskog okvira, kodiranje ili indeksiranje, unošenje u sheme ili grafičke prikaze radi dobivanja veće preglednosti rezultata, povezivanje i interpretacija rezultata (Ritchie i Spencer, 1994.). Nakon početnog upoznavanja s literaturom i nekoliko članaka o ova dva femicida formirana su dva tematska područja: (1) oblikovanje medijskih članaka o femicidima i (2) etika izvještavanja o femicidima. Ponovnim čitanjem članaka podatci su kodirani u kategorije i pojmove te prikazani dalje u radu. Kvantitativnom analizom pokušalo se odgovoriti na 3. i 4. istraživačko pitanje tako za treće pitanje koristimo subjektivnu procjenu te na skali od 1-10 označimo u kojoj mjeri se prepoznaje femicid u kontekstu rodnog nasilja i odgovorimo na pitanje „Koristi li se u medijskim člancima termin femicida?“. Koristit ćemo se definicijom koja kaže kako rodno uvjetovano nasilje se odnosi na nasilje koje je usmjereno na ženu zbog toga što je žena ili koje nerazmjerno pogađa žene. „Rodno utemeljeno nasilje odnosi se na svaku štetu počinjenu protiv žene, a koja je i uzrok i rezultat nejednakih odnosa moći na temelju razlika između žena i muškaraca koji vode do podređenog statusa žene i u privatnoj i u javnoj sferi.“(Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, 2014). Na četvrto istraživačko pitanje odgovor se pokušao dobiti postavljanjem pitanja „Spominje li se sustav socijalne skrbi?“ nakon čitanja članka i ako je odgovor da, subjektivno procijeniti je li kontekst spominjanja pozitivan, negativan ili neutralan.

5. Etička načela

Iako je internet javni prostor i ne postoji obveza informiranog pristanka, pojavljuju se neke etičke dileme (Convery i Cox, 2012.). Tako na primjer iako su osobe svjesne da su medijski članci javno objavljeni, problem može nastati u tome što osobe koje se javljaju u člancima ili pak osobe koje su autori članaka nisu svjesni da će njihovi navodi biti korišteni u

svrhu istraživanja. Taj etički problem može se otkloniti ne imenovanjem tih osoba. Nadalje, u pogledu etike postavlja se pitanje moguće ranjivosti članova obitelji i čitatelja opisom slučajeva koji su se dogodili te izazivanja negativnih emocija kod istih zbog rezultata istraživanja. Markham and Buchanan (2012.) nude istraživačima niz važnih pitanja u vezi etike istraživanja na internetu kako bi preispitali svoj pristup istraživanju na internetu i tako otklonili moguće poteškoće. Navode kako je važno preispitati; izvor podataka, potencijalnu štetu, ali i potencijalni doprinos istraživanja, kako se podacima pristupa, kako se rukuje podacima i kako ih se prikazuje. Također, navode da se istraživači trebaju voditi postojećom literaturom u vezi s etičkim dilemama na internetu.

6. Refleksivnost istraživača

Ajduković (2014.) navodi kako često u izvještajima o kvalitativnim istraživanjima refleksivnost istraživača nedostaje, te da se vrlo rijetko navode kompetencije istraživača, interesi i razlog odabira teme istraživanja.

Kao studentica socijalnog rada tijekom fakultetskog obrazovanja razvila sam iznimnu senzibiliziranost prema nasilju, posebno rodno uvjetovanom, te sam počela obraćati veću pozornost na medijske tekstove o istome budući da su svima lako dostupni i da oblikuju društvenu stvarnost. Posebno sam se zainteresirala za ovu temu krajem 2021. i početkom 2022. budući da su medijski članci o femicidima bili sve češći jer je od 12. mjeseca 2021. do 6. mjeseca 2022. u Hrvatskoj počinjeno 10 femicida od kojih su čak dva počinjena u javnosti. Hrvatska Radio Televizija je u slučaju femicida u Splitu prikazala na televiziji snimke ubijene žene, a potom izjavila kako smatra da je to u redu, budući da je žrtva bila zamagljena. Zbog svega navedenog imala sam veliku želju istraživati ovu temu.

Također, smatram da je važno navesti kako je ovo moje prvo istraživanje stoga mi je bilo jako izazovno analizirati veliku količinu medijskih članaka. Međutim, nastojala sam otkloniti ograničenja detaljnim upoznavanjem s metodom putem literature.

7. Rezultati istraživanja

Tablica 1. Oblikovanje medijskih članaka o femicidima

KATEGORIJE	POJMOVI
<i>Novinski žanr</i>	Izveštaj Vijesti Intervju Komentar
<i>Izvori</i>	Drugi mediji Policija Svjedoci, susjedi, obitelj, poznanici (žrtve i počinitelja) Stručnjaci (u području rodno uvjetovanog nasilja) Politički akteri
<i>Oprema članaka</i>	Fotografije počinitelja Zamagljene fotografije žrtve Fotografije mjesta femicida Videozapisi mjesta femicida Videozapisi policijskih priopćenja

Mediji pri oblikovanju članaka o femicidima najčešće se, od novinskih žanrova, služe izvještajem: „Ubijena žena slagala je proizvode kada se pojavio njen bivši partner. Svjedoci u suzama: "Mislila sam - izvući će se... valjda će se izvući..." (2021.), „Strava u Splitu: Muškarac ušao u Lidl i nožem izbo prodavačicu, preminula je u bolnici“ (Vuković i Filipović, 2021.), „Ovo je osumnjičeni za ubojstvo partnerice nožem u splitskom dućanu“ (Matijanić, 2021.). Nadalje, služe se i vijestima koje su sažetije od izvještaja kao što je: „Strava u Našicama: Policija je pronašla mrtvu djevojku (20), mladić (24) se pokušao ubiti? (Mikola, 2022.). U nekim slučajevima mediji se služe i komentarom kao novinskim žanrom: „Psihijatar o stravi u Našicama: "U našoj kulturi razvija se patologija posjedovanja".“ (2022.), „Psihologinja zgrožena izjavom premijera o femicidu u Splitu: "Sramotno! To je relativizacija problema i pranje ruku. Može se i mora više".“ (2021.). U rijetkim slučajevima pojavljuje se i intervju: „Bard sportskog novinarstva svjedočio ubojstvu u Splitu: 'Žene i muškarci su plakali. To može uraditi samo životinja'.“ (2021.).

Pri oblikovanju članka mediji se nerijetko koriste drugim medijima kao izvorima: „Slobodna Dalmacija piše (...) Dalmatinski portal doznaje...“ (Tko je ubojica prodavačice iz Splita? Mlađeg brata mu je smaknuo šef specijalne policije., 2021.). Mediji se također koriste i policijom kao izvorom informacija o femicidima: „...doznaje se u srijedu iz policije.“ (Hina, 2021.a). Često su izvori i svjedoci, susjedi, obitelj, poznanici (žrtve i počinitelja): „...kazala nam je njena radna kolegica iz trgovine. Susjedi su nam, pak, kazali kako su...“ (Patković, 2022a.). Novinari povremeno se koriste i stručnjacima kao izvorima: „O ovom slučaju (...) govori naš ugledni psihijatar...“ (Psihijatar o stravi u Našicama: "U našoj kulturi razvija se patologija posjedovanja", 2022.). Također, kao izvori se pojavljuju i različiti politički akteri: „Hrvatski premijer kaže kako nema lijeka za počinjenje kaznenih djela poput ubojstva u Splitu...“ (Plenković o ubojstvu u Splitu: 'Ne mogu spriječiti primitivce, divljake i kretene da rade kaznena djela', 2021.), „Splitski gradonačelnik Ivica Puljak izrazio je zgranutost zbog ubojstva žene...“ (Hina, 2021.b).

U oblikovanju članka prisutna je i oprema. Kao najčešća oprema koriste se fotografije mjesta ubojstva kao što je to u članku: „Policija: 'Ubojicu prodavačice su svladali zaposlenici'; Svjedoci: 'Pomogli su i mladići u trgovini'“ (2021.). Nerijetko se koriste i videozapisi s mjesta ubojstva kao u: „Strašan slučaj u Našicama: Pronašli mrtvu djevojku (20), a u blizini se mladić (24) pokušao ubiti.“ (2020.). Medijski članci opremaju se i fotografijama počinitelja, na primjer u članku: „Za ubojstvo prodavačice iz Lidla sumnjiči se Željko Đekić“ (2021.). U nekim slučajevima mediji se koriste i fotografijama žrtve prekrivenih očiju ili zamagljenog lica: „Dečko ubijene djevojke: "Pitao sam ga gdje je Jelena, a on mi je odgovorio: Mrtva je" (Lepan Štefančić, 2022a.). Među opremom koju mediji koriste u oblikovanju članaka o femicidu mogu se pronaći i videozapisi izjava policije kao što je to u: „Strava u Splitu: Muškarac ušao u Lidl i nožem izbo prodavačicu, preminula je u bolnici“ (Vuković i Filipović, 2021.).

Tablica 2. Etika izvještavanja o femicidima

Kategorije	Pojmovi
<i>Naslov članka</i>	Senzacionalistički naslovi Informativni naslovi Naslovi koji sadrže citate

<i>Privatnost i dostojanstvo uključenih osoba</i>	Otkrivanje identiteta počinitelja Otkrivanje identiteta žrtve
<i>Kontekst slučaja</i>	Povijest nasilnog ponašanja počinitelja Odnos žrtve i počinitelja
<i>Karakterizacija počinitelja</i>	Detalji prošlosti počinitelja Kontrola nad žrtvom Mentalno zdravlje počinitelja
<i>Karakterizacija žrtve</i>	Strah od počinitelja Idealizacija žrtve Atributi koji se pridaju žrtvi
<i>Opis kaznenog djela</i>	Detaljiziranje Dramatičnost Nepotvrđene pretpostavke Senzacionalistički nazivi za čin nasilja

Naslov članka uvelike odražava kakva je etika izvještavanja o femicidima. U izvještavanju o femicidima pojavljuju se senzacionalistički naslovi kao što su: „Krvoprolie u Splitu: U Lidlu ubijena prodavačica, izbodena je nožem usred trgovine“ (Marić Banje i Perković, 2021.), „ZLOČIN KOJI JE ŠOKIRAO HRVATSKU/ Cure detalji o ubojici iz Splita: Njegova brata likvidirao je bivši zapovjednik Specijalne policije.“ (2021.) i „Detalji strave u Našicama, ubojicu je krvavog sreo dečko ubijene djevojke“ (2022.). Neki od naslova su s druge strane informativni: „U Našicama pronađeno tijelo djevojke (20), mladić (24) pokušao samoubojstvo, očevid u tijeku.“ (2022.). Dok neki naslovi sadrže citate poput: 'Vidjela sam ga kako zabija nož u moju kolegicu. I ranije se ona žalila na njega, prijetio joj je' (Matana, 2022a.).

Etika izvještavanja se ogleda primarno u ophođenju prema privatnosti i dostojanstvu uključenih osoba. U pojedinim medijskim člancima otkriva se identitet počinitelja, ali i žrtve u potpunosti: „Željku Đekiću (55) sude za ubojstvo bivše partnerice Vesne Perišić (44) u Splitu“ (Matana, 2022.). i „Jelenu Lukačić (20) usmrtio je njezin prijašnji dečko Luka Dundović (24)“ (Lepan Štefančić, 2022a.).

Nadalje u pogledu etike, važno je razmotriti na koji način mediji opisuju kontekst slučaja, odnosno navode povijest nasilnog ponašanja počinitelja;

„...ranije ponižavao, novčano iskorištavao, vrijeđao, svađao se s njom i prijetio da će je ubiti ako ga napusti. U više navrata je na nju nasrtao nožem, spočitavao joj da krade na radnom mjestu...“ (Hina, 2022). i „Nisu više bili zajedno, ali on ju je stalno nazivao, slao joj poruke, uznemiravao je, no nikada nije htjela ništa prijaviti policiji...“ (Patković, 2022b.). Također, u kontekstu slučaja opisuju i odnos žrtve i počinitelja: „Luka D. i Jelena L. bili su u ljubavnoj vezi tri godine, a okončana je za Božić“ (Lepan Štefančić, 2022b).

Karakterizacije počinitelja važan je aspekt etike izvještavanja. Počinitelj se karakterizira nekim detaljima iz prošlosti: „Đekić je široj javnosti postao poznat prije dvadesetak i više godina, kada se učestalo pisalo o tragediji njegove obitelji, odnosno ubojstvu njegova 19-godišnjeg brata Milenka, kojeg je 26. listopada 1996. godine, ispalivši mu hitac iz pištolja u zatiljak, ubio xx, bivši zapovjednik Specijalne policije, koji je za to pravomoćno osuđen na četiri godine i jedanaest mjeseci zatvora.“ (Urukalo, 2021a.). Počinitelj se karakterizira i kroz želju za kontrolom žrtve: „Vesna mi je govorila da Željko drži stalno nož pod jastukom, da prijeti će ubiti sebe i maloga...Vesnina sestra mi je tek nakon Vesninog ubojstva rekla da je Đekić prijetio kako će baciti bombu na kuću njihovog brata u Dugopolju gdje se Vesna preselila...Đekića su zanimala neka druga pitanja za svjedokinju kao: " Je li Vesna bila s nekim u vezi u Lidla i je li stalno govorila da se ponovno zaljubila u nekoga?" (Didić, 2022.). Također, spominje se i mentalno stanje počinitelja u okviru njegove karakterizacije: „Nije on dobro duže vremena, ka da je puka. Izbjegavali su ga i prijatelji", kaže jedan od susjeda.“ (Ovog čovjeka policija sumnjiči za teško ubojstvo u splitskom Lidlu, susjedi kažu da nije bio dobro, 2021). te „Psihijatar Urlić ima stav o napadaču koji je nožem divljački napao ženu baš na njenom radnom mjestu, pred svjedocima. Kaže, to je bijes, osveta i želja za publikom. Očito je jedna nesređena nezrela osoba sa sociopatskim karakteristikama“ (Ubijena žena slagala je proizvode kada se pojavio njen bivši partner. Svjedoci u suzama: "Mislila sam - izvući će se... valjda će se izvući...", 2021.).

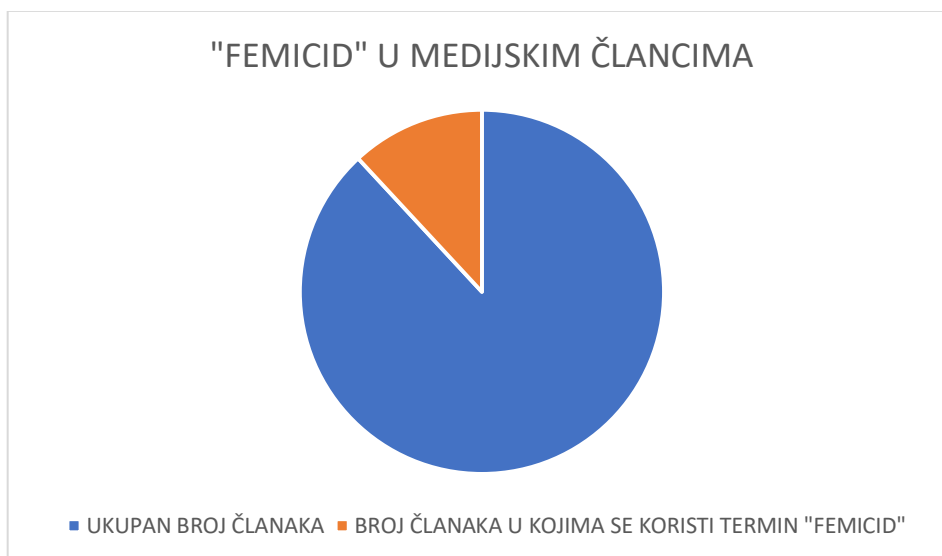
Vrlo je važno razmotriti i karakterizaciju žrtve u okviru etike izvještavanja. Žrtva se karakterizira kroz strah prema počinitelju: „Govorila sam joj da jednostavno ode, ali samo bi odgovarala kako 'ne znaš njega', što je sve sposoban učiniti.“ (Matana, 2022b.). Žrtvu se i idealizira: „...više nema naše lutkice s plavim okicama. Što da vam

kažem? Sve smo tužne i utučene. Bila je sjajna mlada djevojka, vesela, razigrana, uvijek nasmijana, svi smo je ovdje obožavali i mi kolegice i kupci. Baš je imala neku posebnu pozitivnu energiju kojom je zračila, bila je omiljena, uvijek srdačna, vrijedna, ali i spremna za šalu, za ekipu.“ (NAŠICE ZAVIJENE U CRNO / Trebala je doći ujutro na posao, a onda stigla najgora vijest: 'Nema više naše lutkice s plavim okicama', 2022.) Također, žrtva se karakterizira putem atributa koji joj se pridaju, na primjer: „Nesretna žena...“ (Urukalo, 2021b.)

Etičnost medijskog izvještavanja ogleđa se i kroz opis kaznenog djela. Pri opisu kaznenog djela mediji se služe detaljiziranjem: „...tada sam vidio iza police kako leži ženska osoba u krvi. Kraj nje sam vidio tri mladića koji su napadača bacili na pod i priklještili. Tada je do njih dojurio i zaštitar i pomogao im. Čuo sam da jedna žena kaže: “Ubo je nožem tri puta!”, onda je jedan muškarac viknuo: “Nije tri nego četiri puta“ (Bard sportskog novinarstva svjedočio ubojstvu u Splitu: 'Žene i muškarci su plakali. To može uraditi samo životinja', 2021.). Pri opisivanju kaznenog djela prisutna je i dramatičnost: „...prepričava kako je bilo više uboda, a police i pod su bili puni krvi.“ (U trgovačkom centru u Splitu ubijena žena, očevici javljaju da je više puta izbodena nožem!, 2021.). Pri opisivanju kaznenog djela također možemo pronaći i mnoštvo nepotvrđenih pretpostavki: „Kako neslužbeno doznaje Slobodna Dalmacija napadač je navodno bivši partner, a krvavom napadu nožem je prethodila svađa. Prema prvim neprovjerenim informacijama, napadač je i sebe pokušao ubosti nakon što je brutalno napao i ozlijedio svoju žrtvu.“ (U trgovačkom centru u Splitu ubijena žena, očevici javljaju da je više puta izbodena nožem!, 2021.). Kaznenom djelu se pridaju senzacionalistički nazivi kao što su: „Svirepo ubojstvo..“ (Jokić, 2021.), „krvoproliće“ (Krvoproliće u trgovini: Muškarcu koji je izbo ženu u Splitu određeno 30 dana istražnog zatvora, 2021.), „horora u Našicama“ (DETALJI HORORA U NAŠICAMA/ Ubijena djevojka (20) i mladić (24) ranije su bili u vezi: Prijatelj se vraćao iz grada i vidio tog dečka na nadvožnjaku, 2022.).

Femicid se vrlo rijetko promatra u okviru rodno uvjetovanog nasilja. Prema subjektivnoj procjeni na rasponu od 1-10 u obrađenim medijskim člancima promatranje femicida u kontekstu rodno uvjetovanog nasilja iznosi u prosjeku 1.68 pri čemu je na primjer članak „Udruga Domine: Ubijena je mlada žena. Imala je svega 20 godina...“ (2022.) ocijenjen

ocjenom 10, a članak: „Za ubojstvo prodavačice iz Lidla sumnjiči se Željko Đekić“ (2021.) s ocjenom 0. Ništa češće ne koristi se ni termin „femicida“, štoviše, neki tekstovi koji promatraju femicid u okviru rodno uvjetovanog nasilja i dalje ne koriste termin „femicid“.

Termin „femicid“ se koristi se tek u 13,5% članaka koji izvještavaju o femicidu.

Sustav socijalne skrbi spominje se vrlo rijetko, tek u 13.5% medijskih članaka, kontekst spominjanja je neutralan, u svim tekstovima riječ je samo o citiranju izjave ravnatelja Centra za socijalnu skrb: “Ravnatelj splitskog Centra za socijalnu skrb Ante Bjažević novinarima je jučer potvrdio kako dvoje bivših nevjerenih partnera imaju zajedničko maloljetno dijete, a dosad nisu bili u tretmanu njihova centra.” (Hina, 2021c.)

8. Rasprava

Žanr koji prevladava u medijskim člancima je svakako izvještaj. Sarnavka (2018.) iznosi kako dnevne novine odlučuju izvještavati o zločinima koje možemo ocijeniti kao izuzetno brutalnima, kao što je to u ova dva slučaja femicida, a posebno u slučaju iz Splita koji je počinjen javno. Vijesti se nešto rjeđe koriste, najviše kada se slučaj tek dogodi. Vijest Malović (2007.) definira kao pravodoban izvještaj o događaju, činjenicama i stajalištima koja zanimaju iznimno puno ljudi. Vijest mora odgovoriti na pitanja: što se dogodilo, tko je sudjelovao, kada se dogodilo, gdje se dogodilo, zašto se dogodilo i kako se nešto dogodilo.

Stoga, razumljivo je da se vijest koristi kada se slučaj tek dogodi, budući da novinari ne posjeduju dovoljno informacija kako bi napisali izvještaj koji je proširena vijest u kojoj se osnovne informacije uklapaju u širi kontekst navođenjem izjava, uz više činjenica. Dok se analitički tekstovi pojavljuju vrlo rijetko, kao i intervju. Isto navodi i Sarnavka (2018.), te dodaje da iz toga proizlazi zaključak da se femicidu u dnevnim novinama rijetko pristupa analitički i istraživački kao fenomenu koji zahtijeva ozbiljan pristup uz konzultiranje stručnjaka/inja iz različitih područja. Iako, Medijski kodeks- vodič za profesionalno i senzibilizirano izvještavanje o nasilju prema ženama i femicidu jasno naglašava u svojim smjernicama da je potrebno objavljivati analitičke tekstove o rodno utemeljenom nasilju te načinima prevencije i suzbijanja nasilja.

Odabir i kompetentnost izvora pokazuje u kojoj mjeri se pristupilo ozbiljno odabranoj temi. Profesionalno novinarstvo zahtijeva navođenje pouzdanih izvora, međutim u medijskim člancima vrlo često se preuzimaju informacije iz drugih medija bez provjere pouzdanosti istih. Tako je portal Večernji.hr u slučaju femicida iz Splita prenio s portala Slobodne Dalmacije: "... Slobodna Dalmacija piše da je su žrtva i ubojica bili u brakorazvodnoj parnici." (Tko je ubojica prodavačice iz Splita? Mlađeg brata mu je smaknuo šef specijalne policije, 2021) što nije točan podatak budući da su žrtva i počinitelj bili u izvanbračnoj zajednici. Nadalje, kao izvor nerijetko su korišteni svjedoci, susjedi, poznanici i obitelj. U nekim slučajevima njihove izjave doprinose rasvjetljavanju slučaja, za primjer ću uzeti izjavu dečka od ubijene djevojke u Našicama: „Vidio sam ga da stoji na mostu. Izašao sam iz auta i prišao mu, a onda sam vidio da je sav krvav, pa sam ga upitao gdje je J.L., a on mi je hladno odgovorio da je mrtva..“. Dok u nekim slučajevima izjave nikako ne doprinose rasvjetljavanju slučaja kao što je to u članku „Bard sportskog novinarstva svjedočio ubojstvu u Splitu: 'Žene i muškarci su plakali. To može uraditi samo životinja““ (2021.) u kojem novinar, koji se našao u trgovini za vrijeme ubojstva žene, iznosi kako je on doživio taj trenutak. Policija se pojavljuje vrlo često kao izvor informacija što je svakako poželjno budući da prema dokumentu Smjernice u odnosima s medijima Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske (2018.) policija se obvezuje na pružanje točnih, potpunih i pravovremenih informacija medijima. Sarnavka (2018.) tvrdi da nije dovoljno navesti niz činjenica o femicidu već da je važno progovoriti o uzrocima i posljedicama onoga o čemu se izvještava. Iz toga proizlazi važnost korištenja stručnjaka kao

izvora podataka. Međutim, stručnjaci su vrlo rijetko korišteni kao izvor, riječ je tek o nekoliko članaka. Izjave relevantnih institucija i organizacija civilnoga društva doprinose boljem javnom razumijevanju problematike rodno utemeljenog nasilja (Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, 2022.). Pozitivan primjer članka koji koristi izjave feminističke udruge Domine kao izvor i govori o uzrocima i posljedicama femicida je: „Udruga o brutalnom ubojstvu žene u splitskom dućanu: Žena nije vlasništvo muškarca“ (2021.). U slučaju počinjenog femicida u Splitu politički akteri poput premijera, gradonačelnika Splita i ministra rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike oglasili su se o slučaju, međutim nakon femicida mlade djevojke u Našicama, nitko od političkih aktera se nije oglasio. Politički akteri se vrlo rijetko pojavljuju u medijskim člancima, tako ih domaća i strana istraživanja ne prepoznaju kao izvor.

Pri oblikovanju članka mediji gotovo uvijek koriste fotografije i videozapise. Najveći broj analiziranih članaka sadržavao je fotografije i videozapise s mjesta ubojstva. Isti nalaz potvrđuje i Sarnavka (2018). Ona tvrdi da mediji stavljaju fotografije s mjesta zločina u vrijeme policijskog očevida i tako potvrđuju informacije o počinjenom ubojstvu i prisustvo medija na mjestu femicida. Također, mediji objavljuju videozapise policijskih priopćenja iz istog razloga. U slučaju femicida u Splitu, vrlo često su mediji objavljivali i fotografiju počinitelja, dok u slučaju femicida u Našicama počiniteljeva fotografija nije bila objavljena, ali fotografija žrtve zamagljenog lica je objavljena, oboje posredno može dovesti do otkrivanja identiteta žrtve što se kosi sa smjernicama objavljenim u Medijskom kodeksu (Ljubičić, 2019.).

Kada promatramo etičnost medijskog izvještavanja o femicidu, najuočljiviji nam je svakako naslov. Prema Ivas (2004.) novinski je naslov poruka sastavljena od jedne ili više riječi koje najavljuju naslovljeni tekst. Naslovi imaju semantičku ulogu koja se ogleda u tome koliko se referiraju na sadržaj naslovljenog teksta i na stvarnost te pragmatičnu ulogu koja se ogleda u tome koliko su usmjereni na postizanje efekata kod čitatelja (Iarovici i Amel, 1989., prema Ivas, 2004.). Naslovi izražavaju najvažnije teme izvještaja, kako ih novinar vidi i tako istovremeno sažimlju i vrednuju događaj o kojem se izvještava, odnosno oni suštinski definiraju situaciju. Ta definicija ima istaknutu ulogu u načinu na koji čitatelj razumije i pamti vijesti. (van

Dijk, 1991., prema Ivas, 2004.). Praksa kod pisanja naslova članka se razlikuje među novinarima, pa tako dok neki novinari još uvijek objavljuju članke sa senzacionalističkim naslovima, drugi pak objavljuju informativne naslove koji najavljuju temu članka. Do istog nalaza je došla i Sarnavka (2018.) u svom istraživanju. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova je u svom izvješću za 2020. godinu (2021.) navela kako je došlo do pozitivnih pomaka u izvještavanju, ali se i dalje u naslovima koriste senzacionalistički izrazi za počinitelja poput „monstrum“, a za sam čin nasilja „monstruozan“ i „horor“. Neki naslovi sadrže citate, a citiranje u naslovu se koristi u pojedinim člancima kako bi se sažela glavna poruka izvora, na primjer: „Policija: ‘Ubojicu prodavačice su svladali zaposlenici’; Svjedoci: ‘Pomogli su i mladići u trgovini’“ (2021.), dok se u drugim člancima koristi na senzacionalistički način, na primjer: „Dečko ubijene djevojke: "Pitao sam ga gdje je Jelena, a on mi je odgovorio: Mrtva je.“ (Lepan Štefančić, 2022a.).

U oba slučaja femicida otkriven je identitet kako počinitelja, tako i žrtve. Poštivanje ubijene osobe, kao i poštivanje njenog dostojanstva i privatnosti, temeljni je etički princip u medijskom izvještavanju, te je kao takav i definiran u Kodeksu časti hrvatskih novinara. Osim imena, navedene su i informacije o mjestu stanovanja počinitelja: „Đekić, ubojica bivše partnerice Vesne P. živi na Bačvicama s majkom, uz kolodvor je smještena kamena jednokatnica s nekoliko stanova...“, ali i o mjestu stanovanja žrtve: „Vesna P. otišla sa sinom od njega, u Dugopolje, našla je utočište u obiteljskoj kući...“ (Ovog čovjeka policija sumnjiči za teško ubojstvo u splitskom Lidlu, susjedi kažu da nije bio dobro., 2021.). Također, pojavljuju se informacije o mjestu rada počinitelja i žrtve: „Jelena je radila u trgovini u obližnjem Jelisavcu..“, „Luka je, pak, zaposlen u jednoj tvrtki za održavanje cesta...“(Lepan Štefančić, 2022a.). Medijski kodeks (Ljubičić, 2019.) jasno u smjernicama navodi kako je potrebno zaštititi identitet žrtve. Sarnavka (2018.) tvrdi da se iz 88,8% članaka može utvrditi tko je žrtva budući da je ili objavljeno puno ime i prezime ili navedeno dovoljno detalja da se žrtvu može identificirati.

Mediji nas u izvještajima o femicidu i upoznaju s kontekstom slučaja kroz navođenje u kakvom su odnosu počinitelj i žrtva te je li počinitelj ima ikakvu povijest nasilničkog ponašanja prema žrtvi i drugima. McNeill (1992., prema Taylor, 2009.) ističe kako je vrlo važno analizirati kontekst nasilja kada je riječ o femicidima. Mršević (2017.) navodi kako

mediji u Srbiji imaju rutinu predstavljanja motivom femicida ženinu odluku da izađe iz nasilne veze ili da ne prihvati vezu, mediji to prikazuju kao ubojstvo zbog „neuzvrćene ljubavi”, koja neprihvatljivo daje prizvuk romanse ili melodrame jednoj ljudskoj, osobnoj i obiteljskoj tragediji ubijene. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova (2022.) u Izvješću za 2021. godinu tvrdi kako mediji u odnosu na ranije manje potenciraju predrasudu da je žrtva izazvala nasilje, iako, vrlo često propituju koji su uzroci femicida o kojem izvještavaju, dok bi prilikom izvještavanja naglasak trebao biti na činjenici da je sam događaj koji radi svoje težine dospije u medije, u većini slučajeva eskalacija nasilja koje traje duže vrijeme te da ne postoji jedan sveobjašnjavajući uzrok konkretnog čina.

U medijskim člancima nerijetko se počinitelji karakteriziraju detaljima iz prošlosti koji nisu relevantni za slučaj femicida o kojem se izvještava. Međutim, u smjernicama kako izvještavati o femicidu jasno je naznačeno kako nije poželjno iznositi detalje iz prošlosti počinitelja (Ljubičić, 2019.). U slučaju femicida iz Splita o počinitelju saznajemo da je svjedočio ubojstvu brata te da nije bio zadovoljan donesenom presudom bratovom ubojici. Ova priča iz prošlosti počinitelja navodi nas na suosjećanje s njim i preusmjerava fokus s femicida koji je počinio. Počinitelja se, također, karakterizira u okviru želje za kontrolom žrtve. Duluth model pretpostavlja da je motiv muškog zlostavljanja žene upravo potreba za moći i kontrolom nad ženom koju se želi uspostaviti, u slučaju femicida u Splitu, prijetnjom i silom, a u slučaju iz Našica emocionalnim zlostavljanjem (Pence i sur., 1993.). Mršević (2017.) ističe u svom istraživanju kako se u Srbiji femicidi javljaju kao specifična muška „kazna“ ženi za stvarno ili pretpostavljeno nevjerstvo, neprihvatanje ponuđene veze, kao reakcija na ženinu odluku o napuštanju odnosa, odbrana muškog „prava” na potpunu kontrolu života žene i njenog ponašanja, kao produžetak kriminalne karijere ubojice koji je nasilan i prema svojoj široj porodici, zajednici i društvu, te kao i ishod višegodišnjeg brutalnog obiteljskog nasilja. Autorica tvrdi kako su svi ti motivi dio društvenog i kulturnog obrasca hegemonističkog maskuliniteta kojeg karakterizira nastojanje da se ostvari i održi dominacija nad drugima. U nekoliko tekstova u slučaju iz Splita za počinitelja je navedeno kako poznanici ističu da nije bio mentalno dobro, međutim počinitelja se ne opravdava tako kao što to navode neka strana istraživanja. Brojna istraživanja poput istraživanja provedenog na Floridi

(Taylor, 2009.) ističu kako mediji imaju tendenciju počinitelje prikazivati kao žrtve vlastitih mentalnih, fizičkih, emocionalnih i financijskih poteškoća što izaziva sažaljenje kod čitatelja. Dok istraživanje provedeno u Meksiku (Tiscareño- García i Miranda- Villanueva, 2020.) kaže kako se počinitelja vrlo često opravdava, da se krive okolnosti, razne situacije i konzumacija sredstava ovisnosti, a u nekim slučajevima i žrtva. Međutim, ovo istraživanje nije iznjedrilo takve radikalne nalaze.

Žrtvu se karakterizira u okviru straha koji je osjećala prema počinitelju prije no što je došlo do femicida. U slučaju iz Splita doznajemo da je riječ o dugogodišnjem nasilju i da je žrtva živjela u strahu već dulje vrijeme. U nekoliko medijskih članaka žrtvi se pridaju određeni atributi, od kojih je najčešći „nesretna“. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova (2022.), također, primjećuje kako se žrtvu naziva „nesretnom“, a femicid „obiteljskom svađom“ te upozorava kako se tako zanemaruje činjenica da nasilje protiv žena predstavlja grubo kršenje ravnopravnosti žena i muškaraca te je ozbiljan društveni problem, a na koji zajedničkim snagama trebaju odgovoriti svi društveni akteri, uključujući i medije. U pojedinim medijskim člancima žrtvu se idealizira prenoseći pozitivne navode poznanika. Richards i sur. (2011.) navode kako veliki broj privatnih izvora poput obitelji i prijatelja imaju tendenciju opisivati pozitivno žrtvu i izražavati počast žrtvi. Brojna istraživanja diljem svijeta navode kako mediji imaju tendenciju okrivljavati žrtvu (Tiscareño- García i Miranda- Villanueva, 2020., Feirouz Al Agkmpari, 2020., Mršević, 2017.) za počinjeni femicid, međutim, u analiziranim medijskim člancima nije uočena takva praksa. Taylor (2009.) u svom istraživanju navodi kako mediji često krive žrtve za neprijavlivanje prijašnjeg nasilja od strane partnera ako je postojalo, negativno opisuju žrtvu, kao i njena ponašanja te navode njene osobne probleme. Praksa domaćih medija je znatno bolja, tako i Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova (2022.) navodi kako hrvatski mediji pokazuju napredak u odnosu na ranije te manje potenciraju predrasudu da je žrtva izazvala nasilje.

Pojedini medijski tekstovi obiluju detaljima kaznenog djela te ga prikazuju na iznimno dramatičan način. Sarnavka (2018.) tvrdi kako u rasvjetljavanju pozadine femicida ne pomažu dramatični izvještaji koji obiluju ekspresivnim izrazima već je nužno ozbiljno istraživački i analitički pristupiti temi te s relevantnim sugovornicima ukazivati na

korijene nasilja koje nerijetko završava ubojstvom. U Medijskom kodeksu (Ljubičić, 2019.) jasno je navedeno kako je potrebno izbjegavati iznošenje krvavih detalja femicida. Ovakva praksa nije u skladu ni s Kodeksom časti Hrvatskih novinara koji propisuje kako će novinar štititi čovjekovu intimu od senzacionalističkog i svakog drugog neopravdanog otkrivanja u javnosti te da će obratiti posebnu pozornost, obzirnost i odgovornost pri izvještavanju o smrtnim slučajevima, ubojstvima i nasilnim djelima (HND, 2009.). Meyers (1997., prema Bouzerdan i Whitten-Woodring, 2018.) tvrdi kako šokantni detalji odvlače fokus čitatelju s prava žena, odnosno kako ne doprinose stavljanju femicida u širi kontekst. Samom činu nasilja nerijetko se pridaju senzacionalistički nazivi, isto navodi i Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova (2022.). Međutim, to nije u skladu sa smjernicama za senzibilizirano izvještavanje o femicidu sadržanima u Medijskom kodeksu (Ljubičić, 2019.). Medijski članci obiluju i nepotvrđenim pretpostavkama o kaznenom djelu, što se kosi s postulatima profesionalnog novinarstva koje zahtijeva objektivnost, preciznost, navođenje pouzdanih izvora i racionalno obrazlaganje činjenica.

Bullock i Cubert (2002.) ističu kako mediji ne prepoznaju ubojstva u obitelji u okviru obiteljskog nasilja, te prikazuju obiteljsko ubojstvo kao izdvojen problem, a ne kao dio većeg društvenog problema. Tek 10% članaka opisuje obiteljsko ubojstvo unutar šireg konteksta. Richards i sur. (2011.) navode kako je tek 13.6% femicida bilo uokvireno u okviru šireg društvenog problema odnosno nasilja između intimnih partnera. Članci koji su uokvireni kao nasilje između intimnih partnera kontekstualno se razlikuju od onih koji nisu. Za početak, ti članci uključuju perspektivu stručnjaka i statističke podatke o prevalenciji partnerskog nasilja. Nadalje, ti članci često za femicid krive neadekvatan odgovor kaznenopravnog sustava ili pogrešne kaznenopravne prakse. Al Agkmpari (2020.) navodi, također, brojne studije (Shayovitz, 2018., Sutherland i sur., 2017., Shalva Weil, 2018.) koje potvrđuju, kao i njegova da mediji izvještavaju o femicidima kao o izdvojenim slučajevima, a ne u okviru rodno uvjetovanog nasilja. Imenovanje ubojstva žene „femicidom“ predstavlja početak razumijevanja problema. Brannon (2021.) tvrdi da kada nekom složenom fenomenu dajemo ime, on postaje psihološki istaknutiji u našim opažanjima i percepcijama. Prema Brannonu, nazivanje je prvi korak prema isticanju nepravde i okončavanju iste. Tako je i termin femicida pridonio razotkrivanju

širokog spektra ponavljajućih uzroka nasilja žena i potaknuo feministice na otpor. Foerster (2003., prema Grzyb i sur., 2018.) tvrdi kako definiranje društvenog problema na određeni način dovodi do konkretnog mogućeg rješenja, koje ovisi o načinu na koji je problem definiran.

Prilikom izvještavanja o femicidima, sustav socijalne skrbi je rijetko spominjan u tekstovima, riječ je tek o nekoliko rečenica u kojima ravnatelj izjavljuje kako partneri nisu ranije poznati nadležnom centru za socijalnu skrb. Centar za socijalnu skrb, kada je riječ o nasilju u obitelji, postupaju prema Protokolu o postupanju u slučaju nasilja u obitelji. Cilj postupanja centara za socijalnu skrb je poduzimanje mjera i radnji kao i pružanje potpore radi sveobuhvatne zaštite žrtve i članova obitelji, posebice ranjivih skupina kroz integrirani pristup u radu s počiniteljem nasilja i žrtvom (Vlada RH, 2006.). Međutim, iako u smjernicama Medijskog kodeksa (Ljubičić, 2019.) možemo pronaći uputu kako je potrebno prilikom izvještavanja o femicidu informirati o institucijama i organizacijama civilnog društva koje pružaju zaštitu i savjetovanje žrtvama te o mehanizmima zaštite od nasilja, mediji nemaju tu praksu. Nijedan analizirani članak nije sadržavao informacije gdje je dostupna pomoć žrtvama rodno uvjetovanog nasilja.

9. Ograničenja istraživanja

Kvalitativna analiza sadržaja ispituje odnos između teksta i njegove publike, odnosno medijski tekstovi su polisemični- otvoreni za različitu publiku i različita značenjima, stoga analizom se nastoji odrediti vjerojatno značenje teksta publici. Obraća se pažnja na publiku, medije i kontekstualne čimbenike, a ne samo tekst. Slijedom toga jasno je kako se ova metoda oslanja uvelike na istraživačeva čitanja i njegove interpretacije teksta. Taj proces je dugotrajan i intenzivan te zbog istraživačeve subjektivnosti može doći do pogrešaka (Macnamara, 2005.). Kvalitativna analiza sadržaja koristi istraživača kao procjenjivača stoga je pitanje subjektivnosti veoma važno. Kvalitativna analiza, također, uključuje i izraziti kognitivni angažman istraživača zbog čega može doći do pogrešaka, posebno ako je istraživač kao i ja, neiskusna. Objektivnost se odnosi na nezavisnost rezultata od strane istraživača, a kako bi objektivnost bila što veća potrebno je povećati broj istraživača, ali i jasno odrediti kategorije analize (Pavić i Šundalić, 2021). Kvalitativna analiza

sadržaja je fleksibilna, odnosno prilagođava se predmetu istraživanja, ali i društvenom kontekstu i zbog toga se navodi kako može biti neobjektivna (Manić, 2014.). Prema Berelsonu (1952., prema Manić, 2014.) kategorije kod kvalitativne analize sadržaja nisu toliko formalizirane, kao što je slučaj kod kvantitativne što ima za posljedicu manje sistematičnu i preciznu analizu, ali s druge strane ona može biti heuristički plodnija. S druge strane Kracauer (1953., prema Manić, 2014.) navodi kako je prednost kvalitativne analize što se proučava tekst kao cjelina, odnosno cjelokupni sadržaj iskustvenog materijala se proučava radi utvrđivanja bitnih kategorija analize što doprinosi većem razumijevanju proučavanih pojava imajući u vidu njihov kontekst. On tvrdi kako je važno da istraživač bude neopterećen kvantifikacijom i manifestnim sadržajem kako bi uočio značajne kategorije. U literaturi (Mayring, 2014.) se navode poteškoće kod utvrđivanja pouzdanosti metode kvalitativne analize sadržaja putem standardnih testova, te jedina mogućnost, iako ni ona ne osigurava točnost, je da istraživanje provodi više stručnjaka, a u slučaju mog istraživanja nije moguće osigurati više istraživača.

Pristranost se može pojaviti u istraživanju na nekoliko načina (Norris, 1997.). Postoji mogućnost da dođe do pristranosti zbog reaktivnosti istraživača u odnosu na pružatelje i konzumente informacija što se može otkloniti uvođenjem više istraživača, a budući da nisam imala tu mogućnost, nastojala sam biti objektivno analizirati članke. Nadalje, može doći do pristranosti tako da se tijekom uzorkovanja odabiru samo članci koji su dramatičniji što će dovesti do ekstremnijih rezultata istraživanja. Ovaj problem pokušala sam otkloniti tako da se uzorak odabire prema objektivnim pokazateljima koji su najčitaniji portali i da se u uzorak uzimaju svi članci koji zadovoljavaju unaprijed postavljene kriterije. Pristranost se može pojaviti i ako istraživač uzima najlakše dostupne podatke iako mu ne pružaju dovoljnu informativnost, što sam nastojala ukloniti uzorkovanjem, odnosno da umjesto korištenja prigodnog uzorka, koristim kriterijski i odabirem članke prema važnim karakteristikama. Također, pristranost se može pojaviti i zbog mojih osobnih vrijednosti, stavova i očekivanja rezultata sličnih dosadašnjim istraživanjima da se počinitelja opravdava, a žrtvu vrlo često okrivljava što sam nastojala otkloniti unaprijed jasno definiranim načinom prikupljanja podataka. Mogući rizici, koji su postojali pri prikupljanju podataka, su da neću biti dovoljno objektivna i da neću napraviti dovoljno jasne kategorije za razvrstavanje podataka ili da u čitanju

članaka ću ispustiti važne informacije. To sam pokušala otkloniti konzultiranjem s mentoricom o tome jesu li kategorije jasne te obrađivanjem manjeg broja članaka po danu kako bih bila što fokusiranija. Svakako, ograničenje je i moje neiskustvo u provođenju kvalitativnih istraživanja te korištenju metode analize sadržaja, što sam nastojala otkloniti dodatnim educiranjem na tom polju. Mogući izvor pristranosti su i osobne karakteristike istraživača kao što su koncentracija i strpljivost što se može otkloniti uvođenjem više istraživača ili analizom članaka kroz više dana, a budući da sam jedini istraživač izabrala sam drugu opciju (Norris, 1997.).

Ograničenje koje je moguće, zbog odabira medijskih članaka objavljenih na web portalima kao jedinica analize, je da se oni možda razlikuju od članaka koji se objavljuju u papirnatom obliku baš zbog oblika u kojem se objavljuju. Također, ograničenje može biti što moj uzorak obuhvaća samo najčitanije nacionalne portale koji se mogu uvelike razlikovati u odnosu na manje regionalne portale prema načinu izvještavanja. Neki članci su limitirani samo za „Premium“ korisnike i oni mi nisu bili dostupni, a moguće je da se razlikuju u odnosu na svima dostupne članke u načinu izvještavanja. Navedena ograničenja mogu se otkloniti triangulacijom podataka, odnosno da se u analizu uvrste i ti članci. Neki članci su možda i uklonjeni do trenutka provođenja ovog istraživanja zbog nekih razloga koji bi mogli biti relevantni za istraživanje.

10. Praktične implikacije

Ovo istraživanje može poslužiti kao uvid u to što se promijenilo u medijskom izvještavanju u Hrvatskoj nakon donošenja Medijskog kodeksa- smjernice za senzibilizirano izvještavanje o nasilju prema ženama i femicidu (Ljubičić, 2019.) u odnosu na istraživanje provedeno od strane Sarnavke 2018. (Analiza medijskog izvještavanja o slučajevima femicida 2012.-2016.) godine prije objavljivanja smjernica.

Rezultati ovog istraživanja, također, donose uvid u pojedine aspekte medijskog izvještavanja koje je potrebno unaprijediti kako bi se izvještavalo na senzibiliziran način i u skladu s pravilima struke stoga ono može poslužiti kao podloga za provođenje tribine o medijskom izvještavanju o femicidu. Primjer dobre prakse je dvodnevna edukacija Ženske sobe – Centar za seksualna prava koja je održana za predstavnike i predstavnice medija, institucija i organizacija civilnog društva o

medijskom izvještavanju o nasilju nad ženama i femicidu. Polaznici edukacije imali su priliku slušati o nasilju nad ženama, Medijskom kodeksu (Ljubičić, 2019.), zakonskoj perspektivi nasilja nad ženama i medijskog izvještavanja, značaju medija u senzibilizaciji i osvještavanju javnosti o problemu nasilja nad ženama, izazovima u suradnji te istraživanjima o medijskom izvještavanju o slučajevima femicida (Ženska soba, 2019.).

11. Zaključak

Femicidi u Hrvatskoj su sve češća pojava u društvu, a mediji nose veliku odgovornost prilikom izvještavanja o femicidima budući da imaju značajnu ulogu u formiranju stavova javnosti o femicidima te promicanju svijesti o ravnopravnosti žena i muškaraca. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova posebnu pozornost pridaje medijima, te redovito prati za svaki slučaj femicida kako izvještavaju te upozorava na propuste.

Iako je došlo do pozitivnih pomaka u načinu izvještavanja medija o nasilju prema ženama i femicidu u odnosu na prethodne godine u Hrvatskoj, te u odnosu na međunarodna istraživanja i dalje manjka dobre prakse. Mediji vrlo često grubo krše privatnost i dostojanstvo žrtve otkrivajući njen identitet, opisujući detalje ubojstva i koristeći attribute poput „nesretna žena“. U odnosu na ranija istraživanja počinitelja se ne opravdava već ga se opisuje u okviru njegovog prethodnog nasilja prema žrtvi i želji za kontrolom žrtve. Također, u odnosu na druga istraživanja mediji nisu potencirali predrasudu kako je za nasilje zaslužna žena. Analitički tekstovi i dalje su rijetkost. Najčešće se koriste izvještaji u kojima je dominantan izvor policija te poznanici, susjedi i prijatelji, dok su izjave stručnjaka i relevantnih institucija rijetkost. Članci su najčešće opremljeni slikama i videozapisima s mjesta ubojstva, a nerijetko i slikama počinitelja. Femicid u medijskim člancima često nije uokviren kao dio šireg društvenog problema, već se o svakom femicidu izvještava kao o izdvojenom događaju. Također, vrlo rijetko se ubojstva žena zato što su žene naziva „femicidom“. Nazivanje pojava svojim imenom doprinosi bolje razumijevanju tih pojmova. Medijski izvještaji najčešće uopće ne spominju sustav socijalne skrbi, kao ni oblike pomoći koje žrtva može ostvariti unutar istog.

Za unaprjeđenje prakse potrebno je upoznati novinare sa smjernicama Medijskog kodeksa (Ljubičić, 2019.), odredbama Kodeksa časti hrvatskih novinara (HND, 2009.) i relevantnim zakonima. Žrtve, kao i njihove obitelji zaslužuju dostojanstvo.

12. Literatura:

1. Ajduković, M. (2014). Kako izvještavati o kvalitativnim istraživanjima? Smjernice za istraživače, mentore i recenzente. *Ljetopis socijalnog rada*, 21 (3), 345–366.
2. Al Agkmpari, F. (2020). *The portrayal of femicide in Greek media*. Diplomski rad. Thessaloniki: Aristotle University of Thessaloniki.
3. Asančaić, V., Cajner Mraović, I. & Derk, D. (2015). Femicide in Croatia in the 21st century. *International scientific conference researching security: approaches, concepts and policies, Vol II.*, 74-90
4. Bard sportskog novinarstva svjedočio ubojstvu u Splitu: 'Žene i muškarci su plakali. To može uraditi samo životinja'. (2021, 1.12.). Preuzeto s: <https://večernji.hr> (20.6.2021.).
5. Blažinović Grgić, J. (2022). *Femicid kao najekstremniji oblik rodno uvjetovanog nasilja*. Posjećeno 9.6.2022. na mrežnoj stranici IUS-INFO: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/49552>
6. Bouzerdan, C., & Whitten-Woodring, J. (2018). Killings in context: An analysis of the news framing of femicide. *Human Rights Review*, 19(2), 211-228.
7. Brannon, R. (2021). The value and scope of the term femicide. *Dignity: A Journal of Analysis of Exploitation and Violence*. Vol. 6, Issue 5, Article 7.
8. Bullock, C. F., & Cubert, J. (2002). Coverage of domestic violence fatalities by newspapers in Washington State. *Journal of Interpersonal Violence*, 17(5), 475–499.
9. Convery, I., & Cox, D. (2012). A review of research ethics in internet-based research. *Practitioner Research in Higher Education*, 6(1), 50-57.
10. Corradi, C., Baldry, A. C., Buran, S., Kouta, C., Schrottle, M., & Stevkovic, L. (2018). Exploring the data on femicide across

- Europe. U: Weil, S. Corradi, C., & Naud, M., *Femicide Across Europe* (str. 93-167). Bristol: University of Bristol.
11. Corradi, C., Marcuello-Servós, C., Boira, S., & Weil, S. (2016). Theories of femicide and their significance for social research. *Current sociology*, 64 (7), 975-995.
 12. DETALJI HORORA U NAŠICAMA/ Ubijena djevojka (20) i mladić (24) ranije su bili u vezi: Prijatelj se vraćao iz grada i vidio tog dečka na nadvožnjaku. (2022, 21.5.). Preuzeto s: <https://www.net.hr> (20.6.2022.)
 13. Detalji strave u Našicama, ubojicu je krvavog sreo dečko ubijene djevojke. (2022, 21.5.). Preuzeto s: <https://www.index.hr> (20.6.2022.)
 14. Didić, M. (2022, 23.5.). *Ubojica iz splitskog Lidla: 'Ničega se ne sjećam'; Svjedočila i kolegica žrtve: 'Pala je kad joj je zabio nož u prsa'*. Preuzeto s: <https://jutarnji.hr> (20.6.2021.).
 15. Entman, R.M. (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm, *Journal of Communication*, 43 (4): 51-58.
 16. Grana S. J. (2001), Sociostructural Considerations of Domestic Femicide, *Journal of Family Violence*, 16 (4): 421 – 435.
 17. Grzyb, M., Naudi, M., & Marcuello-Servós, C. (2018). Femicide definitions. . U: Weil, S. Corradi, C., & Naud, M, *Femicide Across Europe* (str. 17-31). Bristol: University of Bristol.
 18. Hina (2021a, 1.12.). *Splitska policija još ispituje 54-godišnjeg ubojicu bivše partnerice u trgovini*. Preuzeto s: <https://vecernji.hr> (20.6.2021.).
 19. Hina (2021b, 1.12.). *Splitski gradonačelnik osudio ubojstvo u Splitu: 'Nasilnicima nije mjesto među nama!'*. Preuzeto s: <https://24sata.hr> (20.6.2021.).
 20. Hina (2021c, 2.12.). *Željku Đekiću određen jednomjesečni istražni zatvor nakon krvoprolića u splitskom Lidlu*. Preuzeto s: <https://vecernji.hr> (20.6.2021.).
 21. Hina (2022, 23.5.). *Brutalno ubio bivšu ženu u dućanu: "Gospodine sudija, nisam namjerno*. Preuzeto s: <https://24sata.hr> (20.6.2021.).
 22. Hrvatsko novinarsko društvo (2009). *Kodeks časti hrvatskih novinara*. Posjećeno 9.6.2022. na mrežnoj stranici HND: <https://www.hnd.hr/kodeks-casti-hrvatskih-novinarar>

23. Ivas, I. (2004). Tropi u novinskim naslovima. *Medijska istraživanja*, 10 (2), 9-34.
24. Izvješće o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2020. godinu (2021). Zagreb: Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova
25. Izvješće o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2021. godinu (2022). Zagreb: Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova
26. Jokić, T. (2021, 3.12.). *Svirepo ubojstvo žene u Splitu: 'Ovim činom razbjesnio nas je, ali nas nažalost nije iznenadio'*. Preuzeto s: <https://www.24sata.hr> (20.6.2022.)
27. Kazneni zakon. *Narodne novine*, 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21.
28. *Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji* (2014). Zagreb: Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske
29. Kouta, C., Boira, S., Nudelman, A., & Gill, A.K. Understanding and preventing femicide using a cultural and ecological approach. U: Weil, S. Corradi, C., & Naud, M., *Femicide Across Europe* (str. 53-69). Bristol: University of Bristol.
30. Krvoproliće u trgovini: Muškarcu koji je izbo ženu u Splitu određeno 30 dana istražnog zatvora. "(2021, 1.12.). Preuzeto s: <https://dnevnik.hr> (20.6.2022.)
31. Kunczik, M. i Astrid Zipfel (2006): *Uvod u znanost o medijima i komunikologiju*. Zagreb: Zaklada Friedrich Ebert
32. Laurent, C. (2013), *FEMICIDE, The Killing of Women and Girls Around the World*. Academic Council on the United Nations System (ACUNS)
33. Lepan Štefančić, S. (2022a, 21.5.). *Dečko ubijene djevojke: "Pitao sam ga gdje je Jelena, a on mi je odgovorio: Mrtva je"*. Preuzeto s: <https://www.vecernji.hr> (20.6.2022.)
34. Lepan Štefančić, S. (2022b, 22.5.). *Mladić (24) osumnjičen za ubojstvo je u bolnici pod nadzorom policije, još nije uhićen i ispitan*. Preuzeto s: <https://www.vecernji.hr> (20.6.2022.)
35. Ljubičić, V. (2019). *Medijski kodeks - vodič za profesionalno i senzibilizirano izvještavanje o nasilju prema ženama i femicidu*. Zagreb: Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova Republike

Hrvatske.

36. Macnamara, J. R. (2005). Media content analysis: Its uses, benefits and best practice methodology. *Asia Pacific public relations journal*, 6(1), 1-34.
37. Malović, S. (2007). Vjerujemo li novinama. U Malović, S. (ur.) *Vjerodostojnost novina* (str. 9-21). Zagreb: ICEJ i Sveučilišna knjižara.
38. Manić, Ž. T. (2014). *Primena i mogućnosti metoda analize sadržaja u sociologiji*. Doktorska disertacija. Beograd: Univerzitet u Beogradu.
39. Marić Banje, K. & Perković, H. (2021, 30.11.). *Krvoproliće u Splitu: U Lidlu ubijena prodavačica, izbodena je nožem usred trgovine*. Preuzeto s: <https://jutarnji.hr> (20.6.2021.).
40. Markham, A., & Buchanan, E. (2012). Ethical decision-making and internet research: Recommendations from the AoIR Ethics Working Committee (Version 2.0). *Association of Internet Researchers*, 1-19.
41. Matana, M. (2022a, 23.5.). *'Vidjela sam ga kako zabija nož u moju kolegicu. I ranije se ona žalila na njega, prijetio joj je'*. Preuzeto s: <https://24sata.hr> (20.6.2021.).
42. Matana, M. (2022b, 25.5.). *Suđenje za ubojstvo u splitskom dućanu: 'Sestri je držao nož pod vratom, a prijetio je i meni'*. Preuzeto s: <https://24sata.hr> (20.6.2021.).
43. Matijanić, V. (2021, 30.11.). *Ovo je osumnjičeni za ubojstvo partnerice nožem u splitskom dućanu*. Preuzeto s: <https://index.hr> (20.6.2021.).
44. Mayring, P. (2014). *Qualitative content analysis: theoretical foundation, basic procedures and software solution*. Klagenfurt: GESIS–Leibniz Institute for the Social Sciences.
45. Meyers, M. (1997). *News coverage of violence against women: Endangering blame*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
46. Meyers, M. (1994). News of battering. *Journal of Communications*, 44(2), 47-63.
47. Mikola, D. (2022, 21.5.). *Strava u Našicama: Policija je pronašla mrtvu djevojku (20), mladić (24) se pokušao ubiti?*. Preuzeto s: <https://24sata.hr> (20.6.2021.).
48. Mršević, Z. (2014). Femicide in media. *Temida*, 17(1), 81-96.

49. Mršević, Z. (2017). *Mediji u Srbiji o rodno zasnovanom nasilju u 2015 i 2016. godini: Kako protiv nasilja – uloga medija*. Beograd: Program Ujedinjenih nacija za razvoj Srbija
50. NAŠICE ZAVIJENE U CRNO / Trebala je doći ujutro na posao, a onda stigla najgora vijest: 'Nema više naše lutkice s plavim okicama'. (2022, 21.5.). Preuzeto s: <https://www.net.hr> (20.6.2022.)
51. Norris., N. (1997). Error, bias and validity in qualitative research. *Educational Action Research*, 5 (1), 172–176.
52. Ovog čovjeka policija sumnjiči za teško ubojstvo u splitskom Lidlu, susjedi kažu da nije bio dobro. (2021, 1.12.). Preuzeto s: <https://večernji.hr> (20.6.2021.).
53. Patković, N. (2022a, 21.5.). *Prijatelji ubijene djevojke: 'Ne možemo vjerovati da više nema naše lutkice s plavim okicama. Bila je divna'*. Preuzeto s: <https://www.jutarnji.hr> (20.6.2022.)
54. Patković, N. (2022b, 21.5.). *'Stalno ju je nazivao i uznemiravao. Nije ga htjela prijaviti policiji, mislila je da će prestati'*. Preuzeto s: <https://www.jutarnji.hr> (20.6.2022.)
55. Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods (3rd ed.)*. Thousand Oaks : SAGE Publications.
56. Pavić, Ž., & Šundalić, A. (2021). *Uvod u metodologiju društvenih znanosti*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.
57. Pence, E., Paymar, M., & Ritmeester, T. (1993). *Education groups for men who batter: The Duluth model*. New York: Springer Publishing Company.
58. Plenković o ubojstvu u Splitu: 'Ne mogu spriječiti primitivece, divljake i kretene da rade kaznena djela'. (2021, 1.12.). Preuzeto s: <https://www.jutarnji.hr> (20.6.2022.)
59. Policija: 'Ubojicu prodavačice su svladali zaposlenici'; Svjedoci: 'Pomogli su i mladići u trgovini'. (2021, 30.11.). Preuzeto s: <https://www.jutarnji.hr> (20.6.2022.)
60. Prasad, B. D. (2008). Content analysis. A method in Social Science Research. U: Lal Das, D.K., & Bhaskaran, V. (Ur.) *Research methods for Social Work* (str. 1-20). New Delhi: Rawat.
61. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova (2022). *Javno*

- priopćenje o slučajevima femicida u 2022. godini.* Posjećeno 9.6.2022. na mrežnoj stranici Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova: <https://www.prs.hr/cms/post/725>
62. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova (2017). *Promatračko tijelo - Femicide Watch.* Posjećeno 9.6.2022. na mrežnoj stranici Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova: <https://www.prs.hr/cms/post/634>
63. Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji (2006). Zagreb: Vlada Republike Hrvatske
64. Psihijatar o stravi u Našicama: "U našoj kulturi razvija se patologija posjedovanja". (2022, 21.5.). Preuzeto s: <https://www.dnevnik.hr> (20.6.2022.)
65. Psihologinja zgrožena izjavom premijera o femicidu u Splitu: "Sramotno! To je relativizacija problema i pranje ruku. Može se i mora više". (2021, 1.12.). Preuzeto s: <https://dnevnik.hr> (20.6.2022.)
66. Richards, T. N., Kirkland Gillespie, L., & Dwayne Smith, M. (2011). Exploring news coverage of femicide: Does reporting the news add insult to injury?. *Feminist Criminology*, 6(3), 178-202.
67. Ritchie, J. & Spencer, L. (1994). Qualitative data analysis for applied policy research. U: Bryman, A. & Burgess, R. (Ur.), *Analyzing Qualitative Data* (str. 173-194). London: Routledge.
68. Russell, D. E. (2008). Femicide: Politicizing the Killing of Females. U: PATH, MRC & WHO, *Strengthening understanding of femicide: Using Research to Galvanize Action and Accountability* (str. 26-32). Washington DC: PATH.
69. Sarnavka, S. (2018). *Analiza medijskog izvještavanja o slučajevima femicida 2012.-2016.* Zagreb: Ženska soba - Centar za seksualna prava
70. Scheufele, D. A. & Tewksbury, D. (2007). Framing, Agenda Setting, and Priming: The Evolution of Three Media Effects Models. *Journal of Communication* 57(1), 9-20.
71. Smjernice u odnosima s medijima (2018). Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske.
72. Strašan slučaj u Našicama: Pronašli mrtvu djevojku (20), a u blizini se mladić (24) pokušao ubiti. (2022, 21.5.). Preuzeto s:

- <https://www.vecernji.hr> (20.6.2022.)
73. Taylor, R. (2009). Slain and slandered: A content analysis of the portrayal of femicide in crime news. *Homicide Studies*, 13(1), 21-49.
74. Tiscareño-García, E., & Miranda-Villanueva, O. M. (2020). Victims and perpetrators of feminicide in the language of the Mexican written press. *Comunicar*, 28(63), 51.
75. Tko je ubojica prodavačice iz Splita? Mlađeg brata mu je smaknuo šef specijalne policije. (2021, 30.11.). Preuzeto s: <https://vecernji.hr> (20.6.2021.).
76. Ubijena žena slagala je proizvode kada se pojavio njen bivši partner. Svjedoci u suzama: "Mislila sam - izvući će se... valjda će se izvući..".(2021, 1.12.). Preuzeto s: <https://dnevnik.hr> (20.6.2022.)
77. Udruga Domine: Ubijena je mlada žena. Imala je svega 20 godina.... (2022, 21.5.). Preuzeto s: <https://www.index.hr> (20.6.2022.)
78. Udruga o brutalnom ubojstvu žene u splitskom dućanu: Žena nije vlasništvo muškarca. (2021, 30.11.). Preuzeto s: <https://www.index.hr> (20.6.2022.)
79. U Našicama pronađeno tijelo djevojke (20), mladić (24) pokušao samoubojstvo, očevid u tijeku. (2022, 21.5.). Preuzeto s: <https://www.jutarnji.hr> (20.6.2022.)
80. Urukalo, V. (2021a, 30.11.). *Burna prošlost osumnjičenog za ubojstvo: Brata mu je smaknuo bivši šef specijalaca...* Preuzeto s: <https://www.jutarnji.hr> (20.6.2022.)
81. Urukalo, V. (2021b, 30.11.). *Ovo je osumnjičenik za ubojstvo u Lidlu, svjedoci prepričali što je sve prije napada vikao.* Preuzeto s: <https://www.jutarnji.hr> (20.6.2022.)
82. U trgovačkom centru u Splitu ubijena žena, očevici javljaju da je više puta izbodena nožem! (2021, 30.11.). Preuzeto s: <https://www.tportal.hr> (20.6.2021.).
83. Vozab, D. & Peruško, Z. (2021). *Digitalne publike vijesti u Hrvatskoj 2017.-2021.* Zagreb: CIM - Centar za istraživanje medija i komunikacije, Fakultet političkih znanosti, Sveučilište u Zagrebu.
84. Vuković, S. & Filipović, J. (2021, 30.11.). *Strava u Splitu:*

Muškarac ušao u Lidl i nožem izbo prodavačicu, preminula je u bolnici. Preuzeto s: <https://večernji.hr> (20.6.2021.).

85. Widyono, M. (2008). Conceptualizing femicide. U: PATH, MRC & WHO, *Strengthening understanding of femicide: Using Research to Galvanize Action and Accountability* (str 7-25). Washington DC: PATH.
86. Zakon o elektroničkim medijima, *Narodne Novine*, 111/21
87. Zakon o medijima, *Narodne Novine*, 59/04, 84/11, 81/13
88. Zakon o ravnopravnosti spolova. *Narodne novine*, 82/08, 69/17
89. Za ubojstvo prodavačice iz Lidla sumnjiči se Željko Đekić. (2021, 30.11.). Preuzeto s: <https://www.tportal.hr> (20.6.2021.).
90. ZLOČIN KOJI JE ŠOKIRAO HRVATSKU / Cure detalji o ubojici iz Splita: Njegova brata likvidirao je bivši zapovjednik Specijalne policije.(2021, 30.11.). Preuzeto s: <https://net.hr/> (20.6.2022.)
91. Ženska soba (2019). *Održana dvodnevna edukaciji za predstavnike/ce medija, institucija i organizacija civilnog društva o medijskom izvještavanju o nasilju nad ženama i femicidu.* Preuzeto s: <http://zenskasoba.hr/> (24.6.2021.).